

LATGALES IEDZĪVOTĀJU APMIERINĀTĪBA AR ĢIMENES ATTIECĪBĀM LAIMES IZJŪTAS KONTEKSTĀ

The Satisfaction with Family Relations of Latgale Inhabitants' in Context of Feeling of Happiness

Ēriks Kalvāns

Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija, Latvija

Abstract. *The aim of this scientific research article is to describe the satisfaction with family relations of Latgale inhabitants', as well as illustrate how this factor affects their feeling of happiness.*

Family relations as one of the most important factors influencing happiness are highlighted in many studies of positive psychology. Because of this author of this article chose to investigate this theoretical knowledge in Latgale region. The theoretical interpretation of the happiness phenomenon is based on the findings of positive psychology, according to which happiness is defined as a life satisfaction and positive evaluation of his life and positive emotions over negative emotions.

The author developed methodology „Family, Job, State” and „Oxford happiness questionnaire” adapted by the author to Latvian culture and socio-demographic survey, were used in the research paper.

It was found out that Latgale inhabitants are satisfied with their family relationships. However, the happy inhabitants of Latgale are characterized by greater correspondence between the ideal requirements of the social relationships in the family and family's emotional background and satisfaction with the actual quality of these factors, than the unhappy inhabitants of Latgale region.

Keywords: *feeling of happiness, social relationships within the family, emotional background in the family, satisfaction with family relationships.*

Ievads

Introduction

Raksta problemātika izvēlēta, pamatojoties uz pozitīvās psiholoģijas pētnieku atziņām par ģimenes attiecību lomu laimes izjūtas un psiholoģiskās labklājības nodrošināšanā.

Vidēji laulībā sastāvošie indivīdi ir laimīgāki nekā vientuļie, to apstiprina gan atsevišķi mūsdienu pētījumi (Diener, Such, Lucas, 2011), gan Eurobarometra veiktās izpētes reprezentatīvās liela apjoma izlasēs, kurās ietverti tūkstošiem respondentu. 2014. gada Eurobarometra izpēte un A.Vuda un līdzautoru labklājības pētījumu veiktā meta analīze atklāj, ka apmierinātību ar dzīvi, kas saistās ar laimes izjūtu, ietekmē virkne apstākļu. Apmierinātība vidēji augstāka ir

precētajiem, nevis partnerattiecībās (civillaulībā) sastāvošajiem (Wood et al., 2009; Eurobarometer, 2014).

Laulība kā pozitīvu emociju avots izpaužas attiecību pirmajā posmā, saglabājot nozīmīgumu arī turpmāk, sākotnējo emociju intensitāti aizvietojo ar prieka emocijām, kas kauzāli atkarīga gan no komunikācijas biežuma laulībā, gan no tā, cik subjektīvi interesanta indivīdiem tā ir. Līdzīgi kā draudzības attiecības arī mīlestība saistās ar indivīda kognitīvajiem procesiem, pozitīvi ietekmējot pašvērtējumu, ko var skaidrot ar partnera idealizāciju un identificēšanos ar partneri, izjūtot kā daļu no sevis, rezultātā paaugstinot personisko laimes izjūtu (Ingelhart, 2002; Brown, 2004).

M.Pinkarta un S.Sērensenas 286 pētījumu meta analīze neuzrāda krasas atšķirības atkarībā no dzimuma; abu dzimumu pārstāvjiem kopumā novēro augstāku laimes izjūtu saistībā ar ģimeni nekā draudzības kontekstā, īpaši vecāka gadagājuma indivīdiem (Pinquart, Sørensen, 2001).

Par laulības, partnerattiecību un mīlestības galveno priekšrocību laimes kontekstā tiek uzskatīta sociālo attiecību esamība, kas būtiski pozitīvi korelē ar emocionāliem, bet ciešāk – ar fizioloģiskiem rādītājiem (Uchino et al., 1996).

Ņemot vērā minētos faktus šī pētījuma mērķis ir izpētīt Latgales iedzīvotāju apmierinātību ar ģimenes attiecībām un tās ietekmi uz viņu laimes izjūtu.

Pētījuma teorētiskie aspekti *Theoretical aspects*

Ģimenes attiecību teorētiskais traktējums veiktajā pētījumā balstās uz tādu autoru kā T.Andrejevas (2005), E.Eidemillera, V.Justickisa (2009), V.Satīras (2006), Ā.Karpovas (2006), C.M.Lee (2010), C.J.Totenhagen (2012) zinātniskajām atziņām. Savukārt laimes izjūtas fenomena un to determinējošo faktoru problemātika ir izraisījusi plašu pozitīvās psiholoģijas teorētiķu interesi un gūst atspoguļojumu daudzos pētījumos (Galati & Sotgiu, 2004; Argyle, 2003; Kahneman, Diener, Schwartz, 2003; Lyubomirsky & Sheldon, 2005; Diener, Oishi, Lucas, 2003; Snyder & Lopez, 2009 u.c.). Šajā pētījumā lielu aktualitāti iegūst pētnieku F.Endrjūsa un S.Vaitija atziņas, saskaņā ar kurām apmierinātība ar dzīvi un laimes izjūta atspoguļo cilvēka personiskās dzīves novērtējumu. Cilvēks ir apmierināts tad, kad nav būtiskas diferences starp esošo lietu kārtību dzīvē un priekšstatu par ideālo lietu kārtību, vai cilvēka priekšstatu par to, ko viņš ir pelnījis. Neapmierinātību un nelaimīguma izjūtu rada būtiska neatbilstība starp esošo un ideālu, kā arī tā var rasties sevis un citu cilvēku negatīvas salīdzināšanas gadījumā (Andrews, & Withey, 1976). Pamatojoties uz šo atziņu, empīriskajā pētījumā tiek analizēti Latgales iedzīvotāju ideālie priekšstati par ģimenes attiecībām un savu ģimenes attiecību reālais novērtējums. Tādējādi atbilstība starp ģimenes attiecību ideālo un reālo novērtējumu pētījumā tiek interpretēta kā faktors, kas pozitīvi ietekmē respondentu laimes izjūtu.

Pētījuma metodoloģija *Research methodology*

Pētījumā iesaistīti respondenti no Rēzeknes, Balvu, Ludzas, Preiļu, Daugavpils un Krāslavas novada (n=450). Empīriskā pētījuma bāzi veidoja valsts izglītības iestādes, Latgales reģiona valsts iestādes un privātie uzņēmumi.

Respondentu apmierinātības ar ģimenes attiecībām izpētei tika izmantota autora izstrādāta oriģinālmetodika „Ģimene, Darbs, Valsts” (turpmāk „Ģ, D, V”) (Kalvāns, 2013). Šīs metodikas mērķis ir detalizēti izpētīt Latgales iedzīvotāju apmierinātību ar sociālās vides mikro un makrolīmeņa faktoriem „Ģimene”, „Darbs” un „Valsts”, šo faktoru saturu, kā arī to ietekmi uz Latgales iedzīvotāju laimes izjūtu. Jāuzsver, ka šajā rakstā apkopoti tikai tie pētījuma rezultāti, kuri atspoguļo faktora „Ģimene” izpēti.

Metodikas „Ģ, D, V” faktora „Ģimene” indikatoru kopas veidošana tika veikta, ņemot vērā būtiskākos ģimenes dzīves aspektus, tajā skaitā strukturāli funkcionālo raksturojumu (Боробьева, 2004), uz kuru attiecas:

- vecāku attieksmes pret bērniem īpatnības,
- ģimenes iekšējās sociālās attiecības: ģimenes psiholoģiskais klimats, ģimenes locekļu emocionālās iekļaušanās pakāpe ģimenē, draudzīgās attiecības ģimenē, draudzīgās attiecības starp ģimeni un citiem radniekiem,
- saskarsmes īpatnības ģimenē.

1. tabulā ilustrēts pielietotās metodikas faktora „Ģimene” saturs.

1.tab. Faktora „Ģimene” skalu struktūra
Table 1. Factor „Family” scale structure

Skalas	Indikatori	Kronbaha alfa
Sociālās attiecības ģimenē	Savstarpējos sakarus zaudējušas - saliedētas	0,681
	Nestabilas – stabilas	
	Gatavas kompromisiem - bezkompromisa	
	Sociāli labvēlīgi vērtējamās – sociāli nelabvēlīgi vērtējamās	
	Problēmas atrisinošas – problēmas radošas	
Emocionālais fons ģimenē	Nemīlams – mīlots	0,792
	Vienaldzīgs - atbalstošs	
	Emocionāli komfortabls – emocionāli nekomfortabls	
Ģimenes ietekme uz personības attīstību	Bez lielām prasībām – prasīga	0,641
	Neierobežojoša - ierobežojoša	
	Attīstoša – attīstību ierobežojoša	
	Fiziski nekomfortabla – fiziski komfortabla	
	Pienākumus neuzliekoša – pienākumus uzliekoša	

Faktora „Ģimene” struktūrā iespējams izdalīt indikatorus, kuri atbilst minēto faktoru „kvalitātes” un „cenas” jēdzieniem. Šie jēdzieni, pēc pētījuma autora domām, semantiski pilnīgi atspoguļo pētījuma ideju attiecībā pret pētāmajiem indikatoriem. Ar jēdzienu „kvalitāte” tiek apzīmēts respondenta vēlmju līmenis (ideālais līmenis) attiecībā pret attiecīgās skalas indikatoru, bet ar jēdzienu „cena” tiek apzīmēts respondenta pūļu līmenis, lai sasniegtu atbilstošu kvalitāti.

Respondentu klasifikācijai, atbilstoši laimes izjūtas struktūrai, tika pielietota pētījuma autora adaptēta metodika „Oksfordas laimes aptauja” (Hills, Argyle, 2002), adaptēta 2013. gadā (Kalvāns; $\alpha=0,65 - 0,88$ atsevišķām aptaujas skalām).

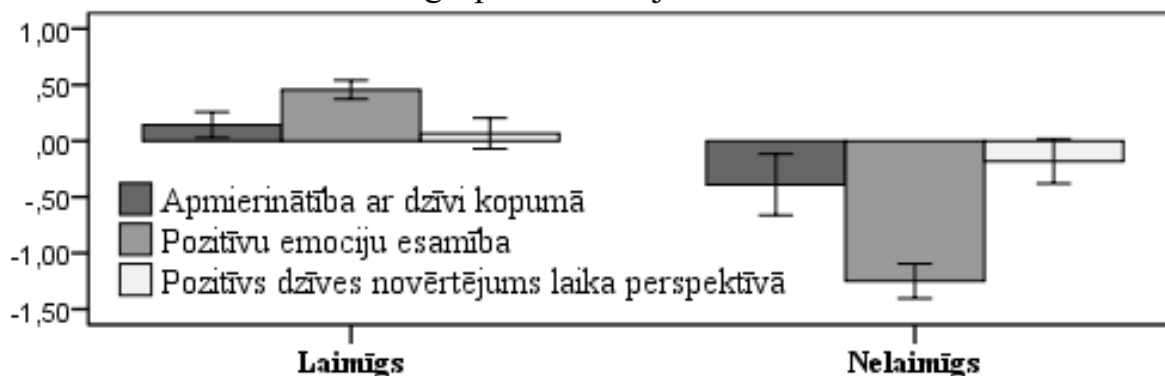
Turpmāk tiek aprakstīti pētījuma rezultāti, kas atspoguļo Latgales iedzīvotāju:

- ideālos priekšstatus par atsevišķiem ģimenes attiecības atspoguļojošiem faktoriem (2.att. apzīmējums „I”),
- šo faktoru reālo stāvokli (2.att. apzīmējums „R”),
- priekšstatus par ģimenes ideālo kvalitāti (3.att. apzīmējums „IK”),
- gatavību pielikt pūles šādas ideālās kvalitātes (cena) sasniegšanai (3.att. apzīmējums „IC”),
- ģimenes reālo kvalitāti (3.att. apzīmējums „RK”),
- pielikto pūļu reālais līmenis (cena) šādas kvalitātes sasniegšanai (3.att. apzīmējums „RC”).

Pētījuma rezultātu analīze *Analysis of the research results*

Pētījuma sākumā ar Oksfordas laimes aptaujas un divpakāpju klasteranalīzes palīdzību tika veikta respondentu klasifikācija 2 grupās – „Laimīgs” un „Nelaimīgs”. Šāda klasifikācija bija nepieciešama, lai izpētītu respondentu apmierinātības ar ģimenes attiecībām un viņu laimes izjūtas mījsakarības. Jāatzīmē, ka šāda klasifikācija neparāda detalizētākas laimes izjūtas gradācijas, bet ir pietiekama, lai noteiktu galvenās pētāmo fenomenu mījsakarību tendences.

1. attēlā ilustrēta minēto grupu laimes izjūtas struktūra.

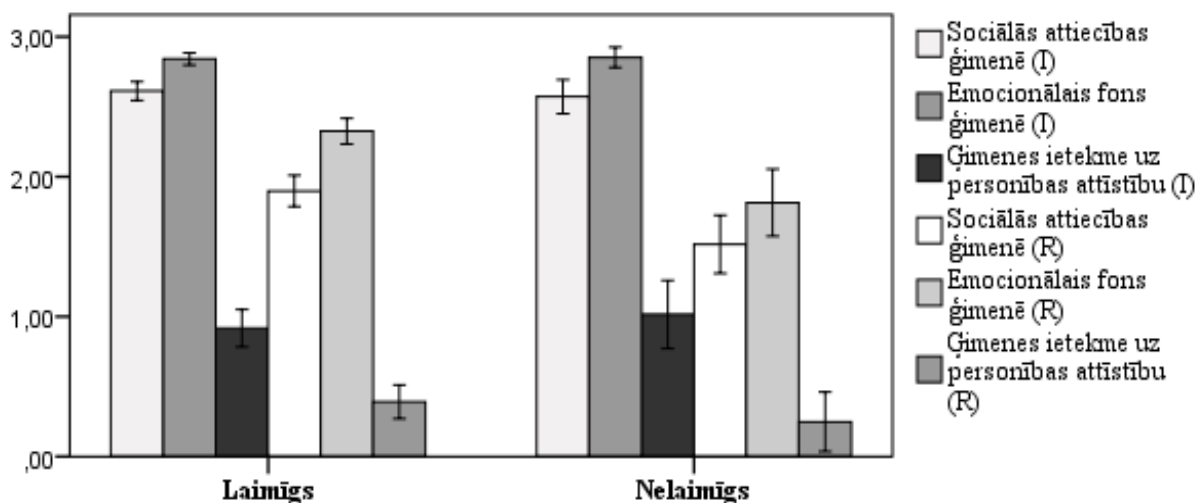
1.att. Grupu „Laimīgs” un „Nelaimīgs” laimes izjūtas struktūra

Figure 1. The structure of feeling of happiness of groups „Happy” and „Unhappy”

Turpmāk tiek analizēta šo grupu apmierinātība ar savām ģimenes attiecībām un tās ietekme uz viņu laimes izjūtu.

Grupu „Laimīgs” un „Nelaimīgs” ģimenes attiecību struktūras skalu ideālā nozīmība un reālā stāvokļa vērtējums ilustrēts 2. attēlā.

Ar Stjudenta (*t - test*) kritērija palīdzību tika konstatētas statistiski nozīmīgas skalu „Sociālās attiecības ģimenē” ($F=2,911$, $p<0,05$) un „Emocionālais fons ģimenē” ($F=22,830$, $p<0,001$) rādītāju reālā stāvokļa vērtējuma atšķirības respondentu grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs”. Savukārt statistiski nozīmīgas atšķirības starp ideālajiem priekšstatiem par minētajām skalām netika konstatētas. Statistiski nozīmīgas atšķirības netika konstatētas arī pēc skalas „Ģimenes ietekme uz personības attīstību” respondentu ideālajiem priekšstatiem un reālā šīs skalas vērtējuma (skat. 2. attēlu).

2.att. Faktora „Ģimene” satura skalu vidējās vērtības respondentu grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs”

Figure 2. Average values of Factor „Family” in groups „Happy” and „Unhappy”

Laimīgo Latgales respondentu grupā respondentu ideālie priekšstati par ģimenes sociālajām attiecībām un ģimenes emocionālo fonu pēc līmeņa ir tuvi respondentu reālā stāvokļa vērtējumam šajās jomās, bet nelaimīgajiem respondentiem raksturīga neatbilstība starp ideālajiem priekšstatiem un reālā stāvokļa novērtējumu attiecīgajās savas dzīves jomās, kas pazemina viņu laimes izjūtu. Turklāt grupas „Nelaimīgs” respondentus raksturo lielāka neatbilstība starp skalu ideālo priekšstatu par to, kādām jābūt sociālajām attiecībām ģimenē un ģimenes emocionālajam fonam un reālo respondenta dzīvi nekā grupā „Laimīgs”.

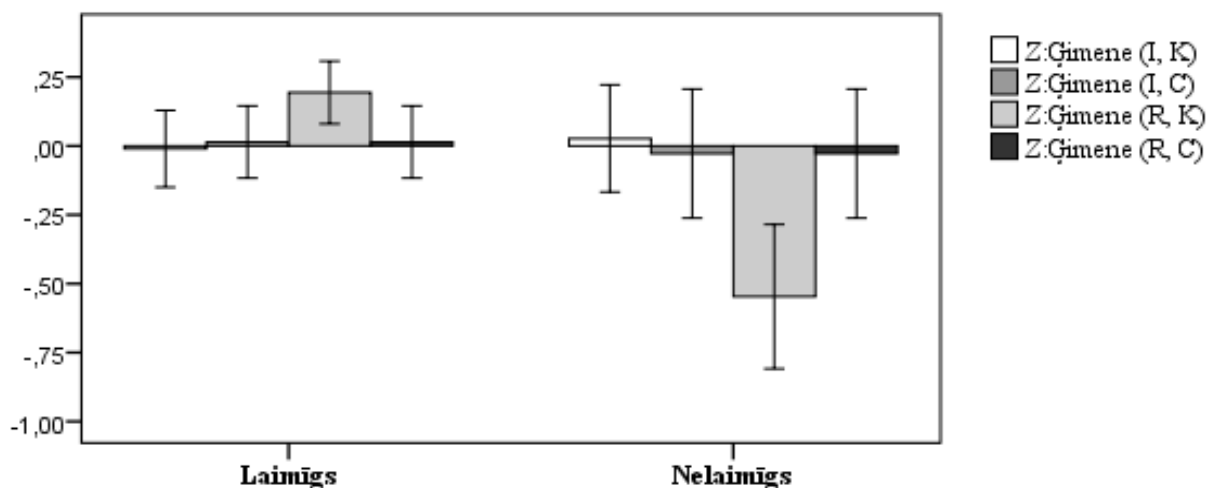
2. tab. Faktora „Ģimene” psiholoģiskā interpretācija respondentu grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs” pēc reālā stāvokļa vērtējuma

Table 2. Psychological interpretation of factor „Family” in groups of respondents „Happy” and „Unhappy” in accordance with the real assessment of the state

Faktora „Ģimene” skalas	Respondentu grupas „Laimīgs” psiholoģiskais raksturojums saskaņā ar faktoru „Ģimene”	Respondentu grupas „Nelaimīgs” psiholoģiskais raksturojums saskaņā ar faktoru „Ģimene”
Sociālās attiecības ģimenē	Saliedēta, stabila, gatava kompromisiem, sociāli labvēlīgi vērtējama, problēmas atrisinoša	Vidēji saliedēta, drīzāk stabila nekā nestabila, gatava kompromisiem, sociāli labvēlīgi vērtējama, vidējs potenciāls problēmu atrisināšanā
Emocionālais fons ģimenē	Mīļota, atbalstoša, emocionāli komfortabla	Mīļota, drīzāk atbalstoša, drīzāk emocionāli komfortabla
Ģimenes ietekme uz personības attīstību	Mēreni prasīga, nedaudz ierobežojoša, attīstoša, fiziski komfortabla, pienākumus uzliekoša	Bez lielām prasībām, mēreni ierobežojoša, drīzāk attīstoša, fiziski komfortabla, drīzāk pienākumus uzliekoša

2. tabulā veikta faktora „Ģimene” reālā stāvokļa psiholoģiskā interpretācija apvienotajās respondentu grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs”.

Veiktās analīzes rezultātā iespējams secināt, ka Latgales iedzīvotāju laimes izjūtu neietekmē ģimenes ietekmes uz personības attīstību novērtējums, bet ietekme konstatēta pēc ģimenes sociālo attiecību un ģimenes emocionālā fona jomām.

3.att. Faktora „Ģimene” kvalitātes – cenas attiecības respondentu grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs”

Figure 3. Quality - price ratio of factor „Family” in groups „Happy” and „Unhappy”

Turpmāk tiek piedāvāti faktora „Ģimene” kvalitātes – cenas attiecību izpētes rezultāti (skat. 3. attēlu). Saskaņā ar aprēķināto Manna – Vitnija U kritēriju statistiski nozīmīgas atšķirības starp grupu „Laimīgs” un „Nelaimīgs” konstatētas tikai pēc faktora „Ģimene” reālās kvalitātes vērtējuma ($p < 0,001$).

Grupā „Nelaimīgs” konstatēts zemākais ģimenes reālās kvalitātes līmenis, arī reālā cena, kuru šīs grupas respondenti „maksā” par savas ģimenes kvalitāti, ir zema.

Tādējādi iespējams secināt, ka Latgales iedzīvotāju laimes izjūtu sekmē mērenas prasības pret ģimenes ideālo kvalitāti, gatavība pielikt pietiekami lielas pūles, kā arī reāla šādu pūļu pielikšana, ar ko tiek sasniegta augstākā reālā ģimenes attiecību kvalitāte.

Secinājumi **Conclusions**

Apkopojot iegūtos rezultātus, iespējams secināt:

1. Grupas „Laimīgs” respondentu ideālie priekšstati par ģimenes sociālajām attiecībām un ģimenes emocionālo fonu pēc līmeņa ir tuvi respondentu reālā stāvokļa vērtējumam šajās jomās, bet grupai „Nelaimīgs” raksturīga neatbilstība starp ideālajiem priekšstatiem un reālā stāvokļa novērtējumu pēc minētajām faktora „Ģimene” skalām.
2. Analizējot faktora „Ģimene” kvalitātes – cenas attiecības respondentu grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs”, iespējams noteikt, ka statistiski nozīmīgas atšķirības starp minētajām grupām eksistē tikai pēc faktora „Ģimene” reālo sasniegumu kvalitātes vērtējuma. Grupā „Nelaimīgs” konstatēts zemākais ģimenes reālās kvalitātes līmenis, arī reālā cena, kuru šīs grupas respondenti „maksā” par savas ģimenes kvalitāti, ir būtiski zemāka nekā respondentu grupā „Laimīgs”.
3. Latgales iedzīvotāji ir apmierināti ar savām ģimenes attiecībām. Tomēr laimīgajiem Latgales iedzīvotājiem ir raksturīga lielāka atbilstība starp ideālajām prasībām pret sociālajām attiecībām ģimenē un ģimenes emocionālo fonu un apmierinātību ar šo faktoru reālo kvalitāti nekā nelaimīgajiem Latgales iedzīvotājiem;
4. Pēc faktora „Ģimene” reālo sasniegumu kvalitātes vērtējuma nelaimīgajiem Latgales iedzīvotājiem ir raksturīgs zems ģimenes reālās kvalitātes līmenis, arī reālā cena, kuru šīs grupas respondenti „maksā” par savas ģimenes kvalitāti, ir būtiski zemāka nekā laimīgajiem respondentiem.

Summary

The aim of this scientific research is to describe the satisfaction with family relations of Latgale inhabitants', as well as illustrate how this factor affects their feeling of happiness. Family relations as one of the most important factors influencing happiness are highlighted in many studies of positive psychology. The theoretical interpretation of the happiness phenomenon is based on the findings of positive psychology, according to which happiness is defined as a life satisfaction and positive evaluation of his life and positive emotions over negative emotions. Because of this author of this article chose to investigate this theoretical knowledge in Latgale region.

As the research base Latgale region has been chosen because this is the region of Latvia with the lowest socio-economic development, which is considered one of the poorest regions in the European Union - so it acquires a special topicality of welfare problem, the most important aspect of happiness.

Participated in the survey respondents (n=450) of the Balvi, Ludza, Rezekne, Preili, Daugavpils and Kraslava region. The empirical research base: the state educational institution, regional public authorities of Latgale and private businesses.

Were used in the following research methods: author developed methodology „Family, Job, State” and M. Argyle's „Oxford Happiness Questionnaire (Hills, Argyle, 2002).

The results of empirical study lead the following conclusions:

1. In general Latgale inhabitants are satisfied with their family relationships, and that has positive impact on their HSH.
2. The happy inhabitants of Latgale are characterized by greater correspondence between the ideal requirements of the social relationships in the family and family's emotional background and satisfaction with the actual quality of these factors, than the unhappy inhabitants of Latgale region.
3. According to the real achievement quality evaluation of factor „Family”, the unhappy residents of Latgale are characterized by low real quality level of family; also the real price which is „paid” by the group of respondents for their family's quality is significantly lower than the one of lucky respondents.
4. The lowest level of the family's real quality is in the group „Unhappy”, as well as the real price, that the respondents of this group pay for their family's quality is low.
5. The feeling of happiness of Latgale inhabitants promotes moderate requirements for ideal quality of family, willingness to make big enough efforts, as well as a real action of these efforts to achieve the highest real family relationship quality.

Literatūra References

Andrews, F.M., Withey, S.B. (1976). *Social indicators of well-being: America's perception of life quality*. NY: Plenum Press.

- Argyle, M. (2003). Causes and Correlates of Happiness, In D.Kahneman, E.Diener, & N. Schwarz (Eds.). *Well being: The foundations of hedonic psychology*, 353-373.
- Brown, S. (2004). Family Structure and Child Well-Being: The Significance of Parental Cohabitation. *Journal of Marriage and Family*, 66, 351–367.
- Diener, E., Oishi, S., Lucas, R.E. (2003). Personality, culture, and subjective well-being: Emotional and cognitive evaluations of life. *Annual Review of Psychology*, 54(1), 403-425.
- Diener, E., Suh, E.M., Lucas, R.E., & Smith, H.L. (2011), Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological Bulletin*, 2, 276 – 302.
- Eurobarometer Survey On Poverty And Social Exclusion*.(2014). Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Galati, D., & Sotgiu, I. (2004). Happiness and Positive Emotions. In: A. Delle Fave (Ed.). *Positive Psychology. Special issue of Ricerche di Psicologia* 1, 41-62.
- Hills, P., Argyle, M. (2002). The Oxford Happiness Questionnaire: a compact scale for the measurement of psychological well-being. *Personality and Individual Differences* 33, 1073–1082.
- Ingelhart, R. (2002). Gender, aging, and subjective well-being. *International Journal of Comparative Sociology*, 43, 391 - 408.
- Kahneman, D., Diener, E., Schwarz, N. (2003). *Well-Being: The Foundations of Hedonic Psychology*. Russell Sage Foundation Publications.
- Kalvāns, Ē. (2013). *Latgales iedzīvotāju laimes izjūtas struktūra un psiholoģiskās labklājības saturs*. Promocijas darbs. Daugavpils.
- Karpova, Ā. (2006). *Ģimenes psiholoģija*. Rīga: „Izdevniecība RaKa”.
- Lee, C.M. (2010). Families Matter: Psychology of the Family and the Family of Psychology. *Canadian Psychology*, 51 (1), 1-8.
- Lyubomirsky, S., Sheldon, K. M., & Schkade, D. (2005). Pursuing Happiness: The Architecture of Sustainable Change. *Review of General Psychology*, 9, 2, 111-131.
- Pinquart, M., Sörensen, S. (2001). Gender differences in self-concept and psychological well-being in old age. *Journal of Gerontology: Psychological Sciences*, 56, 195 - 213.
- Snyder, C. R., & Lopez, S. J. (Eds.). (2009). *Oxford handbook of positive psychology, 2nd edition*. New York: Oxford University Press.
- Totenhagen, C.J., Serido, J, Curran, M.A., Butler, E.A. (2012). Daily hassles and uplifts: A diary study on understanding relationship quality. *Journal of Family Psychology*, 26 (5), 719-728.
- Uchino, B.N, Cacioppo, J.T, Kiecolt – Glaser, J.K (1996). The relationship between social support and physiological processes: a review with emphasis on underlying mechanisms and implications for health. *Psychological Bulletin*, 119, 488–531.
- Wood, A.M., Joseph, S., Malthy, J. (2009). Gratitude predicts psychological well - being above the Big Five facets. *Personality & Individual Differences*, 46 (4), 443-447.
- Андреева, Т.В. (2005). *Психология современной семьи*. СПб.: Речь.
- Воробьева, Н.А. (2004). *Структурно-функциональные характеристики семьи как фактор развития коммуникативных способностей старшеклассников*. Автореферат к диссертационной работе.
- Сатир, В. (2006). *Психотерапия семьи*. - М.: Издательство „Речь”.
- Эйдемиллер, Э.Г., Юстицкис, В.В. (2009). *Психология и психотерапия семьи. 4-е издание, переработанное и дополненное*. СПб.: Питер.